

u j e d n o c o v á n í h o s p o d á ř s k é h o a f i n a n č n ě p o l i t i c k é h o z á k o n o d á ř s t v í a s p r á v y .*)

§ 39. Celní války a bojovná cla.

Jestliže stát jeden svými opatřeními obchodně- a zejména celněpolitickými poškozují hospodářské zájmy příslušníků státu druhého, brání se postižený stát nebo alespoň odplácí tato jemu škodlivá opatření retorsí, odvetou. Stav obchodněpolitické retorse mezi dvěma nebo několika státy zove se někdy celní válkou.

Prostředky celní války bývají nověji obyčejně již předem vytčeny zákony celními ve zvláštních předpisech retorsních, bojovných. Jsou to zejm.

procentní přírážky k tarifu generálnímu (do 50, 100 i více procent normální sazby celní, nebo zavedení hodnotného cla vedle tarifní sazby v procentech nebo až k plné hodnotě zboží) nebo prostě zavedení tarifu generálního oproti dosavadnímu tarifu smluvnímu;

uložení hodnotného cla až k určitému procentu (20, 50%) hodnoty u zboží, které je jinak dle celního tarifu cla prasto;

uložení vyrovnacího cla ve výši vývozní prémie, poskytované cizinou pro určité zboží;

jiné poplatky, přírážky, vylivací formálnosti a pod. k vyrovnání nevýhod, vznikajících tuzemskému zboží nebo lodím nepřátelskými opatřeními cizími, v témže rozsahu, jakým jsou jim tuzemské lodě nebo zboží podrobeny v cizině.

Za skutečná porušení práva mezinárodního provádí postižený stát repressalie zabavením věcí a pohledávek, vypořádáním příslušníků dotčeného cizího státu, blokadou a pod.

Jako předpoklad použití bojovných opatření bývá v celních zákonech uváděno:

jsou-li tuzemské lodě nebo zboží tuzemského původu cizinou nepříznivěji posuzovány, než lodě a zboží jiných národů;

*) Dle Bruckova projektu o rakouskoněmeckém celním spolku z roku 1849 měly býti současně s celním sblíživáním uzavírány dohody o společných měřácích, vahách a mincích, o shodném právu směnečném a obchodním, námořním i živnostenském, o úpravě poříční plavby, pošt, železnic a telegrafů, za poslední světové války bylo stoupenci německorakouské celní unie požadováno i valutní společenství německorakouské.

je-li tuzemské zboží v cizině zatěžováno značně vyššími cly než stejné cizí zboží v tuzemsku (zejm. při novém zavedení pře-vysokých cel ochranných);

je-li účinek tuzemského ochranného cla cizinou mařen vý-vozními prémiemi a pod. výhodami.

Celní válka může býti arci zbrání dvojsečnou.*) Skutečné celní války ochromují hospodářské a zvl. obchodní styky mezi státy, způsobují často nenahraditelné ztráty a úplné přesuny odbytišť.

Nejznámější celní války byly

mezi R a k o u s k o - U h e r s k e m a R u m u n s k e m (od června 1886 do 10. července 1891);**)

mezi N ě m e c k e m a R u s k e m (1892—1893);***)

*) Uzavře-li se tuzemským továrníkům na př. vývoz do Ruska a zaká-že-li se zato dovoz ruského obilí, získávají dvojnásob zemědělci, protože mohou své obilí prodati draže a zároveň tovary kupovati laciněji, kdežto naopak průmyslovému obyvatelstvu, jemuž zaměstnání bylo odňato, se nadto chléb zdražuje.

**) Když první obchodní smlouva z r. 1875 mezi oběma státy následkem ohledů k agrárním zájmům Uher r. 1886 neobnovena a k tomu přistoupily neshody pro uzavírání hranic proti rumunskému dobytku, vstoupil v Ru-munsku proti rakousko-uherské monarchii v platnost celní tarif generální z 6. června 1876 s neobyčejně vysokými sazbami, kdežto proti jiným státům platily stále obchodní smlouvy se sazbami nižšími. Rakousko-Uhersko pak odpovědělo dle celního zákona z 25. dubna 1882 30%ní přírážkou k sazbám svého tarifu všeobecného i zákazem jistých druhů zboží. Vývoz Rakousko-Uherska do Rumunska klesl tehdy o víc než o polovici ve prospěch zvýšení vývozu Německa, Anglie a Francie (přes pokusy vyvážeti naše zboží natu-ralisované ve Švýcarsku a Belgii). Když Rumunsko roku 1890 vypovědělo všechny své smlouvy obchodní a zavedlo proti všem státům stejnoměrně svůj tarif generální, uklidnily se vzájemné vztahy mezi Rakousko-Uherskem a Rumunskem, ale k uzavření obchodní smlouvy došlo teprv po obchodní smlouvě německorumunské z 21. října 1893 dne 21. (9.) prosince 1893 a Rakousko-Uhersku nepodařilo se již nikdy plně dobýti posic v Rumunsku ztracených.

***) Německo, aby učinilo průlom do vysoké celní ochrany ruské, po-nechalo od 1. února 1892 pro ruské obilí v platnosti staré sazby, kdežto pro Rakousko-Uhersko obchodní smlouvou z 6. prosince 1891 celní sazby, sníženy, a ke sklonku 1893 zavedeny k německému tarifu generálnímu ještě 50%ní bojovné přírážky, takže platilo cla

	Rusko	Rakousko-Uhersko
pšenice a žito	7.50 M	3.50 M
ječmen	3.35 M	2.— M
oves	6.— M	2.80 M
kukuřice	3.— M	1.60 M

mezi Francií a Itálií (1888—1898);**)
 mezi Německem a Španělskem;***)
 mezi Německem a Kanadou;*)
 mezi Francií a Švýcarskem.**)

Ruský vývoz tohoto obilí klesl v letech 1891—1893 pořadem s 16.32 mil. q na 5.93 a 3.88 mil. q, arci r. 1891 a 1892 též pro strašnou neúrodu, ale když při opětné bohaté sklizni r. 1893 pocíťován účinek německého bojovného cla dvojnásob, došlo 10. února 1894 k obchodní smlouvě německo-ruské a tím ke dlouho odpíranému připojení se Ruska k soustavě tarifních smluv středo-evropských.

***) Vzájemné vztahy upravovala do r. 1878 obchodní smlouva napoleonská z r. 1863, uzavřená původně na 12 let a vázající nebo snižující přes $\frac{3}{4}$ italských cel dovozných. Od let 1880 zůstřovala však Itálie celní ochranu průmyslovou i agrární a s druhé strany Francie pod tlakem tehdejší krise agrární kladla vždy větší váhu na nezkrácené zachování tuzemského trhu domácí produkci agrární (dobytek a víno!). Francouzský zákon ze 7. května 1880 o clech dobytčích byl asi prvním vnějším podnětem rozkolu. Již smlouva z r. 1881 byla jen s námahou sjednána a již v prosinci 1886 Itálii předčasně vypovězena. Dnem 1. ledna 1888 nabyl pak působnosti nový generální celní tarif Depretis-Crispiúv. Po desetiletém vzájemném používání generálních tarifů uzavřena v listopadu 1898 dohoda v ten smysl, že Francie poskytla prostě svůj minimální tarif, Itálie pak snížila sice ještě u 115 položek svůj tarif, smluvený s Německem a Rakousko-Uherskem, ale rovněž nevzdávajíc se jádra své ochranářské politiky.

***) Toto vypovědělo obchodní smlouvu z 12. července 1883 k 1. únoru 1892, nová dohoda sice v srpnu 1893 diplomaticky uzavřena, ale v ochranářském parlamentě protahována. V květnu 1894 zavedlo tudíž Německo pro španělské importy generální tarif a na zavedení maximálního tarifu španělského pro německé zboží odpovědělo 50%ní přírůžkou ke clům tarifu generálního.

*) Když totiž k naléhání Kanady vypověděla v červenci 1897 Anglie s jednorocní lhůtou obchodní smlouvu s německým celním spolkem z r. 1865, která zaručovala zboží německému (podobně jako již od r. 1862 i Belgii) v obchodě s osadami anglickými a naopak dovozu Německa z osad anglických tytéž výhody, jako obchodu a dovozu anglickému, vznikla mezi Německem a Kanadou celní válka, která trvala od července 1898 do března 1910 a skončila tím, že od 1. března 1910 povolilo Německo pouhou jednostrannou vyhláškou spolkové rady Kanadě nejvyšší výhody alespoň pro 25 položek německého tarifu celního, začež Kanada upustila od bojovných cel proti Německu (33%ní přírůžky k tarifu generálnímu), kdežto z tarifu středního a dokonce z přednostního tarifu britského zůstalo Německo i dále vyloučeno. Také Anglii samé poskytovalo Německo od té doby nejvyšší výhody jen rozhodnutím spolkové rady obnovovaným posledně vždy na tři léta. Rovněž s Belgií zavedla Anglie modus vivendi pouhou výměnou not.

***) Když Francie přešla r. 1892 k autonomnímu dvojitému tarifu, prohlásilo Švýcarsko autonomní minimální tarif francouzský za nedostačující